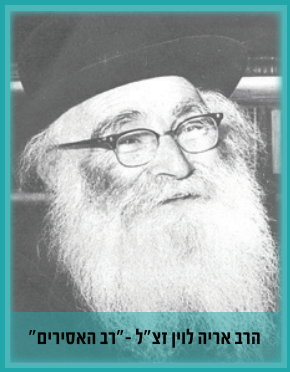
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת עקב

כ"ג אב תשפ"ב

גליון מספר 268

דרך חיים

שאלו את מרן החזון איש מהי ההצלחה הגדולה ביותר של האדם בעולם הזה, השיב מרן: לעבור את החיים מבלי לפגוע באף אדם.

אומרת הגמרא (בבא בתרא קסה.): "אמר רב יהודה אמר רב: רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל בלשון הרע. בלשון הרע סלקא דעתך? אלא באבק לשון הרע". הוה אומר שישנם אנשים שלעולם לא יזיקו לזולת בממון, אבל לא יזכו להימנע מלצער בדיבור לשונם. על כך לימדונו חז"ל, שגדולה היא חומרת דיבור הלשון מנזק בממון - "אמר ר' יוחנן משום רשב"י: גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו "ויראת מאלהיך" (ויקרא כה יז) וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך. ור' אלעזר אומר: זה בגופו וזה בממונו. רבי שמואל בר נחמני אמר: זה ניתן להישבון וזה לא ניתן להישבון" (בבא מציעא נח:). באונאת דברים נאמר בה "ויראת", היא בגופו של אדם ולא ניתן להשבה אלא אם חברו ימחל לו.

הכתוב אומר בפרשתנו "ויענך וירעבך ויאכלך את המן" (דברים ח ג). איזה מין עינוי היה באכילת המן? הלא המן הוא לחם שאוכלים מלאכי השרת, היה ניתן לטעום בו את כל הטעמים שבעולם. ובכל זאת קוראת לו התורה עינוי והרעבה. אומרת הגמרא (יומא עה.) כי המן היה יורד בהתאם למדריגה הרוחנית של כל אחד מהעם - לצדיקים על פתח ביתם, בינונים יצאו ולקטו ורשעים היו צריכים להתרחק על מנת ללקט. כך כל אחד היה יודע מהי מדרגתו הרוחנית של חברו, האם חטא אמש או שנהג שלא כשורה. כאשר אדם היה הולך ללקוט הייתה לו את הבושה של החזרה מחוץ לביתו, או גרוע מזה - מחוץ למחנה, בפני כל העם. הדבר יכול לגרום לעם להתחיל ולדבר אחד על השני. כך גם לא יחוש האדם בטחון בביתו, שאם יראו בני ביתו שהמן לא הגיע לפתחם מיד ישאלו את בעל הבית מדוע זה לא ירד המן לפתח ביתם. זוהי כוונת הכתוב "ויענך וירעיבך", על ידי שאדם חוטא והמן נמנע מביתו נאלץ הוא לענות את עצמו ברעב ובלבד שלא יידעו מחטאיו. ובאותו היום ששב הוא בתשובה מיד "ויאכילך את המן". למדים אנחנו שנוח הוא לאדם להתענות יום שלם ובלבד שלא יתבייש באונאת דבריהם של אחרים, כדברי רבנו יונה (שערי תשובה ג קיא): "צער הכלימה מר ממות". ניקח מכאן לימוד למה שאמר מרן החזון איש כמה קשה היא אונאת הדברים, כמה חמורה היא הבושה שמבייש האדם את חברו.

שבת שלום!

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** office@ish-tsadik.org.il | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

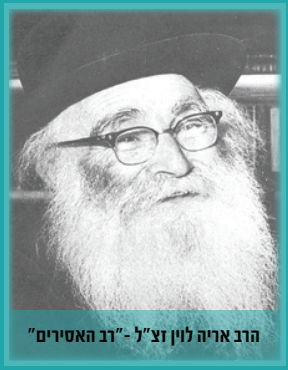
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

עת שימש ר' אריה כמשגיח רוחני בתלמוד-תורה 'עץ חיים' למד שם גם בנו, חיים יעקב (שטרם פטירתו שימש כרבה של פרדס חנה). עוד כילד התגלה הבן כבעל כשרון נדיר ובעל זכרון מופלא. החברותא שלו היה הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך (זצ"ל), אשר היה מכנהו בכינוי החיבה - "העילוי". לא אחת כאשר המלמד ביקש ממנו לומר תוספות מסוים הוא היה אומרו כולו מילה במילה. דבר זה חזר ונשנה מספר פעמים. המלמד המופתע חשב כי הנער קורא את התוספות מתוך הגמרא. אך מה רבה הייתה פליאתו בראותו כי הגמרא פתוחה בעמוד אחר לגמרי...

בתום שנת הלימודים נכתבה לו הערה על גבי התעודה בכתב ידו של המלמד: "המלאכים למדו איתך". משראה זאת ר' אריה החליף את תעודת בנו בתעודה אחרת בה היו ציונים במדרגה פחותה יותר, הן כדי שלא יגבה ליבו של הנער והן כדי שלא יקנאו בו חבריו לכיתה.

מוסיף ומספר הרב עזריאל אויערבאך, בנו של הגרש"ז זצ"ל: ר' חיים יעקב היה צעיר מאבי בשנה. אולם בשל היותו עילוי הקפיצוהו כיתה. הדבר היה למורת רוחם של הנערים, שאף קנאו בו. משהגיע חיים יעקב למצוות החליטו בני כיתתו להחרימו, וסירבו להגיע לחגיגת בר המצוה שלו ואף לא קנו לו ספר כשי, כמקובל. התלמיד היחיד שביקרו ואף כיבדו בספר כמתנה היה אבי מורי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

(צדיק יסוד עולם עמוד 53)

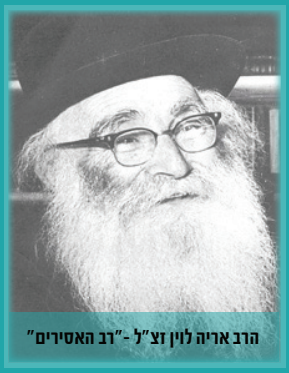
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בתפילות הלחש בשבת וימים הטובים אומרים שבע ברכות במקום תפילת שמונה-עשרה הנהוגה בימות החול. טעם הדבר הוא שחובתנו היא להזכיר את שבח השבת בתפילת הלחש בברכה מיוחדת, ולא רצו חכמים להטריח את הציבור לומר תשע-עשרה (כיום עשרים) ברכות ובכך להאריך את התפילה (ברכות כא.), ולכן הסתפקו בג' הברכות הראשונות והאחרונות המחוייבות בכל תפילה משום שבח והודיה, בתוספת ברכה המיוחדת ליום השבת.

המשמעות ההלכתית של טעם זה היא שאדם שהתפלל אי אילו מברכות הבקשה הנאמרות בתפילת הלחש של יום חול ונזכר באמצע הברכה - מסיים אותה כראוי, ורק לאחר מכן עובר לומר את הנוסח של שבת. זאת, משום שכאמור מעיקר הדין היה ראוי לומר את ברכות הבקשה של יום חול (שו"ע או"ח רסח ב).

אדם שטעה ולא אמר את ברכת השבת והחל בברכות ההודיה - עוצר וחוזר לתחילת ברכת השבת. אם סיים את תפילתו ואמר "יהיו לרצון" - חוזר לראש התפילה (שם ס"ה).

אדם שהחל אחר ברכת השבח ואמר את מילת "אתה", שפותחת את ברכת 'חונן הדעת' וגם את ברכת השבת בליל שבת ('אתה קדשת') ובמנחה ('אתה אחד'), ישנו חילוק דיני התלוי בכוונתו. אם ידע באותה העת שאמר מילה זו שהוא יום שבת יכול מיד לתקן ולהמשיך את הנוסח הראוי לאותה תפילה, ודין זה חל אפילו בתפילת שחרית. אם כבר סיים לומר את המילה הבאה בנוסח תפילת החול - "חונן" שוב לא ימשיך לברכת השבת, אלא יחתום את ברכת "חונן הדעת" כבחול. אמנם אם היה טרוד במחשבתו כך שלא חשב בשעת אמירתו "אתה" שנמצא הוא בתפילת השבת: בערבית ובמנחה יכול להמשיך לנוסח השבת, אמנם בשחרית אינו יכול להמשיך וצריך להמשיך בברכתו, ובתנאי שסיים להוציא מפיו את כל המילה, אך אם נתן דעתו שטעה כשהתחיל להגות אותה יכול מיד לעבור לנוסח ברכת השבת גם בשחרית. וכל זה נאמר דווקא בג' התפילות הרגילות בחול, שבהן השינוי הוא משום טעם טרחת הציבור, מה שאין כן בטועה בתפילת המוסף שבה אין חובה להזכיר את הבקשות שנאמרות בימות החול, ולכן לא ימשיך בה לחתום את הברכה שבה נמצא אלא מיד יחזור לראש ברכת השבת שבמוסף ("תכנת שבת").

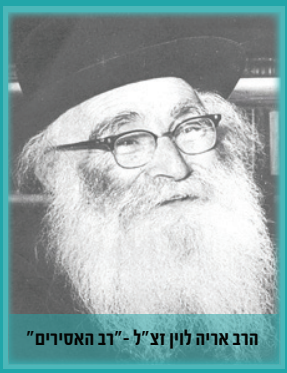
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | ישנן מצלמות שמזהות תנועה ורק אז מתחילות להקליט, האם דינן שונה ממצלמה רגילה?

תשובה | הגאון הגדול הגר"מ שטרנבוך שליט"א (תשוה"נ ח"ב סי' קפט) פוסק שמותר לעמוד מול מצלמה שמותקנת בתחתית בנין, על אף שאתה יודע שאתה נראה בבירור, וכך יודעים שאתה ממתין ונמצא, משום שזה כמו לעבור מול מראה שגם בה לפני כן ראו דבר מה וכעת רואים אותך, ובמראה לא יבוא אף אחד ויאסור לעמוד עם ספר מול מראה בטענה שנחשב הדבר לרישום אותיות.

אך במצלמות שמקליטות רק כשהן קולטות תנועה פעולת העמידה שלי למול המצלמה יוצרת פעולה חשמלית ואני הוא שגורם להפעלת המצלמה. זאת, בשונה ממצלמה שמצלמת כל הזמן, שבה אין הבדל בין אם מצלמת אותי למצלמת עצים ואבנים.

שאלה זו נוגעת לפרטים רבים, לדוגמא לעבור ליד נורה שנדלקת באמצעות עין אלקטרונית שמזהה כשעוברים לידה. בזה צריך לחלק בין איסור תורה שנגרם על ידי הפעולה שלי לאיסור דרבנן שנגרם על ידי. איסור תורה הוא כאשר נדלקת נורת להט שיכולה לשרוף כשהיא חמה, שבה יש איסור מבעיר או כשנצרבת תמונת מהמצלמה לתוך דיסק שיש בזה איסור כותב ברישום. אמנם במנורת לד וכדומה שאין בה הבערה וכאשר אין רישום לתוך דיסק - יש בזה איסור דרבנן. ולכאורה היה מקום לאסור לחלוטים במקום שיש איסור תורה. ומדוע? כי זה פסיק רישא, וכמו שפוסק מרן (רעז א) שאסור לפתוח דלת כשיש רוח בחוץ אם הלהבה של המדורה תגדל מטעם שאין זה גרמא אלא כעושה בידיו, שהפעולה מתייחסת ישירות אל הגורם לה. לכן פסק מרן הגרש"ז (מאוה"ש ח"ד סי' יד הערה צט), שלעמוד או לעבור מול מנורת להט שנדלקת או מצלמה שרושמת זה איסור תורה באופן ישיר, ופסיק רישא והדבר אסור. ואם אדם עבר שם - אסור לו לצאת החומה עד צאת השבת. אמנם היו שחלקו עליו - דו"ז מרן הגרי"ש (שם במאוה"ש) ומרן הרב וואזנר (שבה"ל ח"ט סי' סט), וטענו שבזה אין איסור תורה אלא מדרבנן, משום שהעובר שם הולך לתומו ואינו מתכוון ולא ניחא ליה.

לכן במקום מצוה, חולי חלילה או כבוד הבריות - מותר להדיא להיכנס ללא חשש, לדוגמא חדר שירותים שנדלקת בו נורה עם הכניסה - יהיה מותר להיכנס לתוכם משום כבוד הבריות, ודבר זה מצוי בבתי מלון רבים. אמנם כאשר אין את אחד מצדדי קולא הללו - יש להימנע משום הפוסקים החוששים לאיסור גמור.